

"Sabık beyanatınızda diyorsunuz ki: Âlem-i ulvîye çıkmak, şu âlem-i arziyedeki âsarların makinelerini, destgâhlarını ve netaicinin mahzenlerini görmek için urûc etmiştir." Bu ne demektir?

Âlem-i ulvî denilince, bildiğimiz kadarıyla âlem-i ervah, âlem-i misâl, levh-i mahfuz, âlem-i ervah, âlem-i melâike, arş, kürsi, kab-ı kavseyn, sidretü'l-münteha hatıra geliyor. Bunlardan başka bilmediğimiz daha birçok âlem olabilir.

Bu cümleden, âlem-i arzın süflî âlem, bu âlemdeki eserlerin tezgâhları ve mahzenleri ise ulvî âlem olmuş oluyor. Üstad Hazretleri cennet ve cehennem birer mahzen olduğunu ifade ettiğine göre "netaicin mahzenleri" bu iki âlemdir.

Madde âlemi kürside son bulduğuna göre, onun ötesindeki bütün âlemler manevîdir.

Üstadımızın ifadesiyle insan; "şuun-u ilâhîyenin bir mikyası" olduğuna göre, söz konusu tezgâhların küçük numunelerini insanın ruh âleminde arayabiliriz. Söylediğimiz bir cümle tezgâhtan çıkan mamul bir maddeye benzetilirse, onun dokunduğu tezgâhlar akıl, hafıza, hisler âlemi, vicdan gibi manevî latifelerdir. Bunların birlikte çalışmalarıyla o cümle ortaya çıkmakta ve gayb âlemini andıran insanın ruh dünyasından mânâ yüklü bir ses halinde şahadet âlemine çıkmaktadır.

Soru cümlesinde geçen ulvî âlemlerden birisi levh-i mahfuz olabilir. Ancak levh-i mahfuzu bir tezgâh, bir fabrika, bütün hafızaları da onun mamulleri ve mahsulleri gibi düşünmek doğru olmaz. Levh-i mahfuz da hafıza da müstakil varlıklardır. Biri diğerinden doğmuş değildir. Her ikisinin de manbaı, kaynağı Hâfiz ismidir. Bunların hepsi o ismin tecellileridir. Bütün rızıklar Rezzak isminin menbaından gelmektedir.

"İşte şu cüz'iyat ve kesretin menbaları, madenleri, elbette küllî kanunlar ve küllî tecelliyât-ı esmâiyedir ki..."(1) ifadesi esmâ-i ilâhiyenin mecazî olarak tezgâhlara benzetildiğini gösteriyor.

Nitekim "şu âlem-i arziyedeki âsarların makinelerini, destgâhlarını ve netaicinin mahzenlerini"(2) ifadesinde de esmâ-i ilâhiye makinelere ve tezgâhlara, cennet ve cehennem ise onlarda dokunan varlıkların mahzenlerine benzetilmiştir.

İmam-ı Mübin ve Kitab-ı Mübin ilm-i ilâhînin ünvanları olduklarına göre, eşyanın bu dairelerdeki ilmî vücutları birer fabrika, birer tezgâh kabul edilirse, yaratılan eşya sanki bu tezgâhlarda dokunmuş gibidir.

Otuzuncu Söz'ün bir haşiyesinin bir bölümünde şöyle buyrulur:

“... İmam-ı Mübîn kader defteri ise, Kitab-ı Mübîn kudret defteridir. Yani, her şey vücudunda, mahiyetinde ve sıfât ve şuûnâtında kemâl-i san’at ve intizamları gösteriyor ki, bir kudret-i kâmilenin desâtiriyle ve bir irade-i nâfizenin kavâniniyle vücut giydiriliyor; ...”(3)

Burada geçen “kudret-i kâmilenin desâtiri” ve “irade-i nâfizenin kavânini” eşyanın yaratılışında esas olan birer tezgâh olarak düşünülebilir.

Dipnotlar:

- (1) bk. [Sözler, Otuz Birinci Söz, Üçüncü Esas.](#)
(2) bk. [age.](#)
(3) bk. [age., Otuzuncu Söz, İkinci Maksad \(Haşiye\).](#)